

Magdalena Jakubowicz

Dwa sprawozdania

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 6, 362-364

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mgr Magdalena Jakubowicz (Wydział Filozofii – Filozofia Teoretyczna, KUL, Lublin) prezentuje sprawozdania z wykładów poświęconych etyce turystyki, przeprowadzonych na UR w Rzeszowie.

MAGDALENA JAKUBOWICZ
Katedra Teorii Poznania
Wydział Filozofii – Filozofia Teoretyczna, KUL, Lublin, Polska

Dwa sprawozdania / Two reports

Sprawozdanie I

21 listopada bieżącego roku na zaproszenie Koła Naukowego Podróżników wygłosiłam wykład: *Etyczne podstawy turystyki. Analiza Kodeksu etyki w turystyce*. Wykład składał się z dwóch części. Pierwszą stanowiło odczytanie fragmentów orędzia Jana Pawła II na XXII Światowy Dzień Turystyki: *Turystyka w służbie pokoju i dialogu między cywilizacjami*.

W orędziu Ojciec Święty w syntetyczny sposób dokonuje analizy zjawiska turystyki. Wskazuje na globalność turystyki i jej ciągły rozwój. „Przemysł turystyczny ukazuje, jaki jest dzisiejszy świat: coraz bardziej globalny i połączony więzami wielostronnych zależności. Rozwój turystyki, zwłaszcza turystyki kulturowej, przynosi niewątpliwe korzyści tym, którzy ją uprawiają, oraz społecznościom, które goszczą odwiedzających i turystów.”¹ Papież szczególnie podkreśla „dialogiczność” turystyki. „Należyce ukierunkowana turystyka staje się sposobnością do dialogu między cywilizacjami i kulturami. Z samą naturą turystyki wiążą się pewne okoliczności, które usposabiają do tego dialogu. Turystyka umożliwia bowiem oderwanie się od życia codziennego, od pracy, od zobowiązań, które nieuchronnie nad nami ciążyą. W tej sytuacji człowiek jest w stanie «spojrzeć innymi oczyma na własne życie i na życie innych: uwolniony od pilnych zajęć codziennych.”² Jan Paweł II widzi również zagrożenia, których przyczyną jest wynaturzona turystyka. Drastycznym przykładem tego jest wyzysk kobiet i dzieci przez pozbawiony skrupułów handel seksualny. Zagrożeniem jest także tzw. „konsumpcjonizm turystyczny”, który może przetwarzać w dobra konsumpcyjną kulturę, obrzędy religijne i ludowe święta, które ulegają coraz większemu spłyceciu, aby spełniać oczekiwania wciąż rosnącej liczby turystów. Budowane są nowoczesne ośrodki wakacyjne, pozbawione realnego kontaktu z kulturą kraju goszczącego turystów lub też odznaczające się «powierzchnową egzotyką», która ma zaspokajać ciekawość i głód nowych wrażeń. Papież podkreśla potrzebę etyki turystyki: „Właściwa etyka turystyki wpływa na postępowanie turysty, sprawia, że staje się on solidarnym współpracownikiem, wymagającym od samego siebie oraz od tych, którzy organizują jego podróż; partnerem dialogu między cywilizacjami i kulturami, który służy budowie cywilizacji miłości i pokoju. Tego rodzaju kontakty sprzyjają powstawaniu między narodami pokojowych relacji, jakie mogą się kształtować wyłącznie dzięki «turystyce solidarnej», opartej na współudziale wszystkich. Tylko uczestnictwo oparte na zasadzie «równy z równym» może sprawić, że kontakty między kulturami staną się okazją do wzajemnego zrozumienia i poznania oraz do łagodzenia napięć między ludźmi.”³

Orędzie stanowi doskonały materiał bazowy do wykładu etyki turystyki. Pokazane zostały w nim zarówno walory turystyki, jak i zagrożenia płynące z jej wynaturzeń, wskazano na rolę jaką turystyka może odegrać wobec postępujących procesów globalizacji, wreszcie została podkreślona etyczność turystyki jako działalności specyficznie ludzkiej.

Drugą część wykładu stanowiła analiza treści zawartych w Światowym Kodeksie Etyki w Turystyce. Kodeks Etyki w Turystyce przyjęty został podczas generalnego zgromadzenia Międzynarodowej Organizacji Turystyki w Santiago de Chile 1 października 1999 roku. Ma on odmienny charakter niż typowe międzynarodowe konwencje, umowy, deklaracje, czy karty praw. Te bowiem są dokumentami zobowiązującymi strony do zachowania zasad pod odpowiednimi sankcjami prawnymi. Kodeks etyczny nie jest dokumentem prawnie wiążącym. Odwołuje się przede

¹ Jan Paweł II, *Turystyka w służbie pokoju i dialogu między cywilizacjami*, Orędzie Jana Pawła II na XXII Światowy Dzień Turystyki, 2001.

² Tamże.

³ Tamże.

wszystkim do sumienia. Stoi za nim sankcja natury wewnętrznej – moralnej. Należy wskazać człowiekowi wewnętrznych zasad, które będą stanowiły drogę moralnego postępowania – punkt odniesienia etycznych rozstrzygnięć. Przyjęcie w Kodeksie Etyki w Turystyce podstawowych reguł i zasad etycznego postępowania ma wskazać wszystkim tworzącym turystykę właściwe drogi postępowania i w konsekwencji przyczynić się do lepszej realizacji prawdziwych celów turystyki i jej promocji. Poprzez turystykę człowiek wchodzi w wielorakie kontakty z drugim człowiekiem i otaczającym go światem przyrody oraz wytworów ludzkiej kultury. Wszystko to stwarza rozliczne problemy natury moralnej. Kodeks uczula na szereg tego rodzaju kwestii, które rodziły się wraz z rozwojem turystyki i pod wieloma względami są charakterystyczne dla świata turystyki. Są to:

1. Wychowawcza funkcja turystyki – turystyka powinna być ważnym czynnikiem rozwoju, edukacji i wzajemnego poznania osób.
2. Kompetencja kadr turystycznych. Przewodnicy, organizatorzy, osoby pracujące w biurach podróży powinni cechować się nie tylko wysoką wiedzą fachową i umiejętnościami, ale także wzorową postawą moralną.
3. Prawo do turystyki i wolności ruchu turystycznego – ludzie na całym świecie mają jednakowe prawo do osobistego i bezpośredniego odkrywania i cieszenia się z bogactw naszej planety.
4. Konieczność tolerancji oraz respektowania rozmaitych przekonań filozoficznych, religijnych i moralnych.
5. Prawa pracowników turystyki. Kodeks podkreśla konieczność podejmowania ze strony oficjalnych czynników z jednej strony działań mających na celu eliminowania niebezpieczeństwa wyzysku, nieuczciwej konkurencji oraz zagrożenia utratą pracy, z drugiej zaś stwarzania możliwości rozwoju przedsiębiorstw turystycznych i stałego doształcania pracowników turystyki, które pozwolą na skuteczniejszą konkurencję.
6. Ochrona turystów w podróży – wymóg odpowiedzialności i uczciwości wobec firm oferujących usługi turystyczne.
7. Turystyka nie może być czynnikiem dyskryminacji człowieka i zagrażać jego podstawowym prawom.
8. Turystyka powinna „respektować artystyczne, archeologiczne i kulturalne dziedzictwo” oraz „dbać o rozkwit tradycyjnych produktów kulturalnych i zawodów”.
9. Tworzenie bazy turystycznej oraz programowanie działalności turystycznej powinny uwzględniać ochronę dziedzictwa naturalnego składającego się z ekosystemów i biologicznej różnorodności, w tym zachowanie zagrożonych gatunków fauny i flory.

Sprawozdanie II

28 listopada bieżącego roku na zaproszenie Koła Naukowego Podróżników wygłosiłam wykład: *Etyka i turystyka*. Wykład planowo miał składać się z trzech części. Pierwszą stanowiła próba określenia etyki, wskazanie na specyficzność tej dziedziny wiedzy, wewnętrzną różnorodność tej nauki, a także zdefiniowanie podstawowych kategorii etycznych. W drugiej części miała zostać zdefiniowana turystyka jako szczególnie wyraz działalności ludzkiej. Turystyka zjawiskiem odnoszącym się przede wszystkim do człowieka. Jest zachowaniem się człowieka w odniesieniu do przestrzeni: fizycznej, społecznej i kulturowej. To zachowanie polega najogólniej mówiąc, na zmianie miejsca w tej fizycznej, społecznej i kulturowej przestrzeni. Specyfiką tej zmiany jest to, że jest ona okresowa, w przeciwieństwie do zmiany stałego miejsca zamieszkania. Jest wyjazdem pobytem i powrotem. Jest też zmianą w zasadzie dobrowolną. Równocześnie jest zmianą codziennego rytmu życia, jest zachowaniem niecodziennym. Planowałam scharakteryzować podstawowe aspekty turystyki:

1. psychologiczny
2. społeczny
3. ekonomiczny
4. przestrzenny
5. kulturowy.

Część trzecia wykładu miała stanowić próbę syntezy obu omówionych dziedzin, charakterystykę etyki turystyki oraz wykazanie potrzeby tego typu rozważań.

Faktycznie udało mi się zrealizować jedynie pierwszą część wykładu. Powodem był zbyt krótki czas przeznaczony na realizację tak złożonego tematu oraz zainteresowanie studentów zagadnieniami czysto etycznymi. Wielość pytań spowodowała konieczność ujaśnień i dygresji z zakresu metaetyki. W rezultacie podczas wykładu zdefiniowałam etykę jako naukę filozoficzną obejmującą zespół zagadnień dotyczących moralności w relacji do moralnego dobra lub zła. Rozważa ona warunki postępowania moralnego i podlegania ocenom i normom etycznym, odpowiedzialności moralnej, zajmuje się ocenami i normami dotyczącymi postępowania ludzkiego (tzn. świadomego i wolnego), szuka ostatecznej racji moralności i naczelnych norm (kryteriów) moralności. Określa istotę powinności moralnej człowieka i jej szczegółową treść oraz wyjaśnia fakt moralnego działania.

Podkreśliłam normatywność zdań etyki: etykę interesuje działanie człowieka, kształtowana tym działaniem jego postawa, a w końcu sam człowiek jako podmiot swego działania i postawy pod kątem wartości moralnej. Stąd zdania etyki muszą mieć charakter wartościujący, normatywny. Warto to podkreślić: etyka jest nauką normatywną. Do życia moralnego podchodzi w sposób nie opisowy, lecz normatywny. Określa więc normy, czyli wydaje sądy o tym, co dobre, a co złe, i sądy te uzasadnia tzn. wykazuje, dlaczego tak jest.

Określone zostały podstawowe kategorie etyczne jak moralność i sumienie. Moralność można określić jako pewną relacyjną właściwość każdego świadomego i wolnego czynu ludzkiego oraz spełniacza i sprawcy tego czynu, czyli osoby ludzkiej. Każdy taki czyn a tym samym i jego sprawca podlega kwalifikacji pod względem swej moralności, podlega ocenom i normom etycznym. W żywym postępowaniu, w konkretnej praktyce ostateczną instancją osądzającą i tym samym determinującą lub przynajmniej współdeterminującą postępowanie jest sumienie. Jest ono pewnym stanem naszego umysłu oceniającego pod kątem dobra i zła moralnego każdą podjętą przez nas decyzję czy wyłoniony na jej podstawie czyn. Sumienie jest pewnym potencjałem, jaki człowiek z natury posiada, ale który musi być odpowiednio rozwijany i wychowywany. Nie jest łatwo w wielu konkretnych wypadkach ludzkiego życia i przy całej złożonej rzeczywistości odczytać realne dobro i środki jakie doń prowadzą.

The presented two reports concern the lectures given by the author on 21st November („Ethical bases of tourism. Analysis of ethical Code in tourism”) and on 28th November 2005 (“Ethics and tourism”) for the Scientific Circle of Travellers